

dni poprej glasoval z drugimi ministri vred za poitalijančenje slovanskih in nemških ljudskih šol.

Evo torej, kaj je rekel minister Federzoni na zborovanju v Padovi:

»Niti zmagoslavni mir ni mogel pridružiti veliki italijanski družini vseh so-plemenjakov, ki so ločeni in raztreseni. Mnogi med njimi podlegajo še vedno popačevalni nadmočnosti raznih jezikov, raznih duševnosti in raznih oblik socialnega in duševnega življenja. Nekateri se zastoni tega zavedajo in se zastoni upirajo, drugi so še nezavedni in lenobni. V njih je italijanstvo ogroženo, v njihovih otrokih se bori s smrtjo, a v njihovih vnu-kih bo morda že popolnoma ugasnilo. To italijanstvo, ki obrobjuje obale Sredozem-skega morja od genovskega stolpa v Ga-lati do ozkih napoletanskih ulic v Mar-seille, od beneških stez na Krfu do sicili-janskih nasadov v Sfaksu in ki gleda na Padovo kot na žarki studenec svojega znanja in tradicionalni trg svojega pro-meta, to italijanstvo se mora zaščititi za časa. Ščititi to italijanstvo, ki ga tvorijo jezik, običaji, kultura, zavednost, je za nas ne samo narodna dolžnost, temveč pred-vsem naše človečansko pravo. In tej pra-vici se ne moremo odreči, a drugi nimajo nikakega poštenega razloga, da bi videli v tem kak nevaren ali sovražni načrt.«

Čitatelj ima sedaj pred seboj oba do-kumenta. Minister Federzoni se sklicuje na človečansko pravo, ko utemeljuje po-trebo in dolžnost zaščititi italijanskih manjšin v inozemstvu. Izvrstna ideja in

neoporečno stališče! Toda na kakšno pravo se je naslanjal isti minister, ko je par dni prej, kakor smo že zgoraj omenili, glasoval na seji ministrskega sveta za novi šolski zakon ministra Gentile, s ka-terim se hočejo poteptati najelementarnej-ša človečanska načela, se pljuje javno pred vsem svetom na najprvotnejši čut človečnosti, ki se ga zaveda in ga spoštu-je tudi najbolj divje plemo sredi Afrike, namreč na pravico človeka do lastnega duševnega življenja? Na kakšno pravo se opirajo šolski skrbnik v Trstu, predsed-nik okrajnega šolskega sveta v Postojni g. Stranieri in razni drugi »Stranieri«, ko izdajajo na lastno pest ukaze, da se imajo naše šole v nasprotju z obče priznanim pravom manjšinskih pravic zapreti oziro-ma poitalijančiti?

Ako je zaščititi italijanskih manjšin, njihovega jezika in njihove kulture uteme-ljena v občem človečanskem pravu, po-tem pač ne more biti ono pravo, s kate-rim se v Rimu upravičuje zatiranje drugih manjšin, človečansko pravo, temveč ravo nasprotno. Oblastniki v Rimu so se postavili glede nas na stališče prava kul-turnega kanibalizma. Kakor jedo nekatera divja plemena meso s človeškega telesa — in to so kanibali — tako se pripravljajo sedaj veselica, na kateri naj bi se naši brezvestni in brezčutni oblastniki gostili z dušami naših nedolžnih otročičev.

Ali bomo to dovolili? Ne! V središču zapadnoevropske civilizacije ne sme biti mesta za nikak kanibalizem. Vlada mora popraviti, kar je zagrešila nad našo šolo!

dobro je ožigosal dobro preračunjeno na-kano gotovih činiteljev, spraviti tudi med štajersko učiteljstvo jabolko prepira in sovraštva, dobro se zavedajoč, da neslo-ga med učiteljstvom tlači in slabi sicer krepko učiteljsko organizacijo in šolo, a v isti meri jači neprijatelje šole in učitelj-skega stanu. »Mariborski Delavec«, sedaj dnevnik »Tabor« pa je prinesel ravno na kritični dan vrstice »Slomškar«. In vse je šlo rakom žvižgat! Komaj so ujeli par kalinov za osnovalni odbor — članov pa ni bilo dobiti in »Slomškova zveza« za Štajersko je brez sledu umolknila. Pa ko-rajža velja! Sedaj napravijo drugi naskok na trdnjavo učiteljske stanovske zavesti na Štajerskem. Zopet vpregajo gospode Orle, da srfotajo Slomškovo ladijo v jasne višave... V nedeljo, dne 7. t. m. obhajajo 15letnico »Mariborskega Orla« in bobnajo skupaj od desne in leve, da bo ja vse sijajno izpadlo. To pa je zopet ugodna prilika za »Slomškovo zvezo«. Pa čujte! »Straža« v temi ribari, šele 3. t. m. je razglasila, da se ustanovi obnem po-družnica »osrednje« Slomškove zveze, ne upa si pa na dan z lokalom in časom, ampak pravi, da se bo to na dan ustano-vitve naznanilo v Götzovi dvorani. Glej jo spako, zaveda se, da med štajerskim učiteljstvom ni ugodnega terena za seja-nje nesloge po »Slomškovi zvezi«, da bržčas ne bo najti farovškega podrepnja-štva in rimskega priveska med učitelj-stvom. Nočemo »Slomškove zveze«, ker je ne rabimo! Hvala lepa častiti gospod-je, mi smo že polnoletni! Imejte vi svoje cerkve, tudi mi bomo radi prihajali v nje ob srčni in dušni potrebi, a šolo nam pu-stite pri miru, kakor pustimo mi vam cer-kev popolnoma v vaše vodstvo. Še en-krat vam povemo, da vnaši stanovski organizaciji je prostora za vsakega za-vednega učitelja, učiteljico in najsibo glo-bokoveren ali svobodomiseln, nikdo jih motiti ne sme v njihovem naziranj, a vi-soko dvigamo vsi svoj stanovski prapor, ker vemo, da le rama ob rami — v sloge zid — je naša moč in naš spas! Zato roke proč od nas!

— **Prevod na nove plače.** Komisija za izdelavo uredbe o uvrstitvi uradništva po novem zakonu bo ta mesec izgotovila delo. — Kakor doznavamo, deluje hkrati posebna komisija na uredbi o draginskih dokladah, ni pa še edina, za koliko naj zniža draginske doklade. Potemtakem je vsa regulacija — komedija.

— **Italijanska vlada je preklicala od-lok o opustitvi učiteljstva**, ne pa odloka o premeščanju učiteljstva in ukinitvi prvih razredov.

— **Otvoritev češke šole v Ljubljani.** V nedeljo, 7. t. m. se je v »Mladiki« slo-vesno otvoril prvi razred češkega jezika za otroke češkoslovaških državljanov v Ljubljani. Šolo je otvoril ataše Čehoslo-vaškega konzulata v Ljubljani dr. Z a - h o r s k y, najprej v slovenskem in nato v češkem jeziku. Predsednik Češke Obce g. Cvalital je nagovoril deco. Globoko čuteč nagovor je imela nato od Čehoslo-vaške vlade poslana učiteljica za to šolo, g. Horakova. V imenu licejskega učitelj-skega zbora je govoril prof. dr. Ivan Lah, v imenu oddelka za prosveto pa dvorni svetnik g. dr. Bezjak. Šolo bo posečalo okrog 30 otrok.

— **Opustitev pedagoške šole v Za-grebu.** Minister za prosveto je predložil narodni skupščini zakon o opustitvi višjih pedagoških šol. Po tem zakonu se ukine naredba od 30. avgusta 1920, s katero se pooblašča minister za prosveto, da more po lastnem prevdaru razdeliti celokupno imetje teh šol na druge prosvetne usta-nove. Zagrebška visoka pedagoška šola bo končala svoje poslovanje, ko dovrše tekom dveh let svoje študije dosednji slušatelji, ne da bi imela pravico spreje-mati novih.

— **Gozdna šola v Zagrebu.** Po inici-jativi zdravstvenega odseka za Hrvatsko, se v sporazumu z mestno občino ustanovi prihodno spomlad v zagrebški okolici gozdna šola za slabotne otroke, ki se mo-rajajo čim več gibati na zraku. Šola se ure-di v Tuškancu, kjer se postavijo tudi ba-rake, v katerih se bo vršil pouk v slučaju slabega vremena. Troške za ureditev in vzdrževanje šole prevzame vlada. Šolske barake je dobavila Nemčija na račun re-paracij.

— **Univerzitetni zakon.** Kakor po-roča beograjski »Novi list«, bo univerzi-tetni zakon te dni predložen ministrskemu svetu.

— **Izpitni učiteljev nemške in madžar-ske narodnosti.** Izpitni učiteljev nemške in madžarske narodnosti, ki so se vršili v dneh od 15. do 29. septembra, so dokon-čani. Rezultati so v splošnem zadovo-ljivi. V prvem oddelku je bilo 1200 kandi-

datov. Od tega števila jih ni prišlo k iz-pitom 15%, nekateri so se opravičili, dru-gi pa tudi ne. Izpit jih je naredilo 75%, a padlo 25%. Najboljše so polagali izpite učitelji nemške narodnosti, za njimi mad-žarizirani in ponemčeni Srbi, Hrvatje in Slovenci in končno Madžari. Verjetno je, da bo ministrstvo dovolilo onim, ki so padli, ponavljanje izpitov.

— **Umetniška šola »Probuda« na tel. sr. šoli v Ljubljani.** Pouk na umetniški šoli se prične dne 25. oktobra vsak dan popoldne in zvečer. Par dni popreje se pa otvori končna šolska razstava, vse-bujoča dela slušateljev prejšnjega šolske-ga leta. Med časom razstave in takoj od 20. oktobra dalje, bode pa vpisovanje in sprejemanje dam in gospodov s primerno šolsko naobrazbo na tel. sr. šoli (prejš-nja obrtna), pritičije, desno. Slušateljem je treba plačati honorar, primerno ukovi-no mesečno naprej in pa vpisnino vsako-letno, katere višina se bode pravočasno določila ter bode razvidna na šolski deski in pa pri vodstvu šole. Znižanje hono-rarja ali pa celo brezplačno, je pa izklju-čeno toliko časa, dokler prosilec ne po-kaže sposobnost in pridnost na šoli, ob-nem pa tudi dokaz o nezmožnosti pla-čevanja. Šola bode obsegala vse pred-pogoje akademične izobrazbe ter zabele-žuje letos že četrto leto svojega obstoja. Učiteljski zbor sestoji iz najboljših stro-kovnjakov, umetnikov in znanstvenikov. Poučevalo se bode: risanje in slikanje portreta, alete, draperije in kompozicije, dalje narodna ornamentika in grafika. Predavanja: anatomija, perspektiva, ar-hitektonika, oblikoslovje, umetna zgodo-vina, splošni razvoj naše ljudske umetno-sti, barvna kemija in barvoznanstvo. Po-zneje se bodo otvorili še drugi tečaji iz umetniških panog, kakor za fresko, ki so prepotrebni za nadaljni kulturni razvoj Slovencev. — Voditelj šole in šef šol-skega odseka Franjo Sterle, akad. slikar.

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

— **Obmejno šolstvo in »Družba sv. Cirila in Metoda«.** V vodstveni seji Ciril-Metodove družbe dne 29. septembra t. l. se je dovolilo za nakup šolskih knjig za revno mladino na obmejnih šolah preko 14.000 Din. Žal, da se za enkrat vsem mnogobrojnimi prošnjam ni moglo ustreči, ker tega ne dovoljujejo denarna sredstva. Družba uvidi veliko potrebo podpiranja naših obmejnih šol in bo vsikdar z vese-ljem prošnjam ustrezala, ako bodo to zmogli njeni dohodki. Severno mejo mo-ramo podpreti, zlasti na šolskem polju. Otroci tamošnjih šol so večinoma revni in zelo težko kupujejo sedanje drage knji-ge. Pred vojno je oskrboval Schulverein in Südmarka ondote šole skoraj z vsemi potrebščinami, zato pa je tudi nemštvo tako silno napredovalo. Ker pa ima druž-ba poleg severne meje še druga zelo ogromna bremena, denarja pa malo, ape-liramo na vslo slovensko javnost, da se o vsaki priliki spominja in podpira Ciril-Metodovo družbo.

— **Skrajna omejitev srednjih šol.** Italijanska šolska oblast je odredila, da smejo srednje šole sprejeti le omejeno število učencev, to je največ po 35 v en razred. Naval na srednje šole je bil pa že pred vojno tak, da je imel na goriški gim-naziji prvi razred po štiri paralelke. Po zadnji odredbi italijanske šolske oblasti bo postala srednja šola predprava proteži-rancev, delavski in kmetski sinovi bodo izključeni. Da temu nevzdržnemu položaju vsaj nekoliko odpomorejo, so sklenili ne-kateri goriški učitelji, da takoj otvorijo zasebno gimnazijo. Seveda bo pa tudi pouk zelo drag in žepi staršev bodo dva-krat prizadeti. Zares lepo izvršuje Italija svoje namišljeno kulturno poslanstvo med podjarmljenimi narodnimi manjši-nami!

Naša kulturna organizacija.

Ferijalni Savez učiteljstva.

Naše prvo potovanje potom F. S. (Konec.)

Ustavili smo se v Sušaku, Bakru in Crikvenici, pozneje še v Zagrebu. Ves čas smo imeli lepo vreme in tudi dobra volja nas je spremljala povsod. Ako bi ne bilo mornarskega štrajka, bi bili še ob-iskali Split in Dubrovnik, kar smo morali preložiti na prihodnje leto.

Po osmih dneh smo se vrnili sicer nekoliko utrujeni na telesu, ali pokrepčani na duhu, ki je bil po trudapolnem delu potreben prijetnega razvedrila, potreben

Tudi srednji šoli v Idriji odpravljeni.

Včerašnji »Piccolo« je prinesel zopet skrajno zvito sestavljeno oficijelno poro-čilo, kakršnih dežuje v zadnjem času in ki se glasi:

Tiskovni urad izredne komisije za Furlansko pokrajino poroča:

Kraljeva izredna komisija za upravo Furlanske pokrajine je vzela na znanje, da se je dovolil tečaj nižjega tehničnega zavoda s slovenskim učnim jezikom (te-čaj obsega štiri nižje razrede novega tehničnega zavoda Op. uređ.) na Tehnič-nem zavodu v Vidmu, in si pridrži skle-

panje o tozadevnih izdatkih za poznejši čas.

Tako se je glasilo nedolžno, a perfid-no poročilo!

Nikjer ni namreč omenjeno, da je s tem zapečatena ušoda obeh srednjih šol v Idriji, višje realke in gimnazije, in sicer za večno. Mesto dveh popolnih srednjih šol se nam obeta ena sama nižja srednja šola. Ali boljše samo nižji tečaj na itali-janski srednji šoli in še to v — Vidmu.

»Edinost«.

Demokratska ali birokratska uprava prosvete.

Zakonodajni odbor narodne skupšči-ne pretresava srednješolski zakon, listi pa poročajo, da bo v kratkem predložen ministrskemu svetu tudi zakon o uni-verzah.

Tako se gradi stavba naše prosvete za državo pri sredini in pri vrhu, ne da bi se sporazumeli prej o temelju, na ka-terem naj stoje vsi specialni zakoni. Da prosvetna uprava ne bo mogla biti za srednje šole svoja, za visoke šole svoja, za osnovne šole svoja, to je jasno. Tudi potrebuje šolstvo vseh vrst medsebojne vezi, zato je uprava ono, kar ima tvoriti vez med poedinimi kategorijami šolstva. Danes ni še zakona o centralni upravi in dokler tega ni, je težko govoriti o oblast-ni upravi. To velja za vse stroke in tudi za prosveto!

Na jasno določenih smernicah pro-svetne uprave bi se dali dobro izgraditi specialni šolski zakoni. Graditi specialne zakone za srednje in visoke šole brez zakona o prosvetni upravi in brez za-kona o osnovnih šolah, se pravi graditi stavbo od vrha navzdol — graditi stavbo brez temelja.

Lani se je pojavila nenadno vest o posebnem zakonu »O ureditvi Glavnega Prosvetnega Saveta v Beogradu«, ne da bi se mislilo pri tem tudi na ureditev nižjih prosvetnih korporacij, t. j. v obla-stih in okrajih šolskih svetov; pravkar se pa pojavlja poročilo, da se meni s srednješolskim zakonom odpraviti okraj-ne in oblastne šolske svete.

To se pojavlja v času, ko je s a m o -uprava najvišje načelo, za katero se bori učiteljstvo; v času, ko se bori učil-

teljstvo za ločitev prosvetne uprave od politiške, ki često ovira njen pravi raz-mah; v času, ko se bori učiteljstvo v znamenju samouprave za uveljavljanje in upeljavo učiteljskih zborm; v času, ko se bori učiteljstvo in ljudstvo za oja-čenje vpliva na upravo potom šolskih korporacij.

Odpraviti šolske korporacije se pra-vi izročiti šolsko upravo popolnoma v roke posameznim osebam, izročiti jo po-polnoma birokratizmu; odvzeti učitelj-stvu in ljudstvu vsak vpliv in soodloče-vanje pri prosvetni upravi ter s tem ve-čati njega nezadovoljstva; odtegniti šol-sko upravo vsekaki kontroli in zakonito urejeni kritiki.

Okrajni in oblastni šolski sveti so edini forum, kjer učiteljstvo in ljudstvo lahko zakonito predloži svoje želje in mi-sli glede šolske uprave, da ne rečemo prosvetne politike. Tolmačenje po poslan-cih ima često preveč politiških primesi, ki so često na škodo dobri stvari pro-svete in kulturnega napredka.

Zato mora učiteljstvo odločno na-stopiti za ohranitev šolskih korporacij in se boriti proti ataki na nje, najs pride od katerekoli strani.

Odpraviti šolske korporacije pri srednješolskem zakonu, se pravi napra-viti preudic za osnovno šolstvo!

Ponavljamo glas učiteljstva, ki se je ponovno izreklo za demokratsko in proti birokratski upravi prosvete, kar bi po-menil tudi najnovejši poizkus — odprave šolskih korporacij in najs velja to za ka-terikoli del šolstva. —k.

— **Dopis o »Slomškovi zvezi« iz Šta-jerskega.*** Ob »orlovskem taboru 1920 v Mariboru se je poskušalo ustanoviti »Slomškovo zvezo« za Štajersko. Da bi bolj vleklo, so priglajali celo »glasovite« govornike iz Kranjske. Tedaj je »Učitelj-ski Tovariš« pravočasno opozoril štajer-sko učiteljstvo na nameravani naskok na njegovo obče znano disciplino in harmo-nijo, in sicer je to storil v članku: »Dopis iz Štajerskega o Slomškovi zvezi«. Prav

* Dopis je došel prepozno za objavo pred 7. t. m. Op. ured.

Splošne vesti.

— **Imenovanje tov. P. Flereta za re-ferenta v ministrstvu prosvete.** Narodna Prosveta poroča: Naš ugledni drug i član našega Udruženja g. Pavel Flere, po od-luci G. Ministra Prosvete postavljen je za učitelja beogradskog s tim, da radi u ode-ljenju za osnovnu nastavu Ministarstva Prosvete kao referent za Sloveniju. Kako saznajemo uskoro će na isti način biti od-ređen i jedan od hrvatskih učitelja kao referentat za poslove osnovne nastave u Hrvatskoj.